

**TRATAT DE
DREPTUL MEDIULUI**

Lucrarea conține legislația la zi până la data de 1.XII.2014

DANIELA MARINESCU

MARIA-CRISTINA PETRE

TRATAT DE DREPTUL MEDIULUI

Ediția a V-a, revizuită și adăugită

**EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2014**

Redactor: Monica Stoian
Tehnoredactor: Ameluța Vișan
Coperta: Monica Balaban

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.) și inclusă de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu recunoscut.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MARINESCU, DANIELA

Tratat de dreptul mediului /Daniela Marinescu,
Maria-Cristina Petre. - București : Editura Universitară, 2014
Bibliogr.
Index
ISBN 978-606-28-0140-3

I. Petre, Maria-Cristina

349.6(498)

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786062801403

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2014
Editura Universitară
Editor: Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București
Tel.: 021 – 315.32.47 / 319.67.27
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021-315.32.47 /319.67.27 / 0744 EDITOR / 07217 CARTE
comenzi@editurauniversitara.ro
O.P. 15, C.P. 35, București
www.editurauniversitara.ro

În loc de orice...

*Dacă te doare
Când pică frunza toamna
Și mor copacii sub secure,
Dacă te doare
Când plânge căprioara puiul
Ucis nemernic de hazard,
Dacă te doare dorul
Ș-adânca nepăsare, înseamnă că ești Om
Și poți opri durerea
Slăvind pe Dumnezeu
Când nu e prea târziu.
D.M.*

Partea I

**PRIVIRE GENERALĂ
ASUPRA DREPTULUI MEDIULUI**

CAPITOLUL I

PROBLEME INTRODUCTIVE

1. Ocrotirea mediului înconjurător – problemă vitală a lumii contemporane

Din cele mai vechi timpuri, omul a încercat să modeleze natura ale cărei legi aspre trebuiau respectate pentru a supraviețui. În ultimele două secole s-a făcut însă simțită, prin comportament și concepție, încercarea omului de a domina natura, de a utiliza în folos propriu toate bogățiile naturale, accentuându-se progresiv conflictul dintre procesele ciclice naturale ale ecosferei și cele liniare ale tehnologiilor create și susținute de civilizația umană, ajungându-se la „criza ecologică”.

Cauzele acestei crize se datorează, în primul rând, dezvoltării civilizației industriale de la mijlocul secolului XIX, care a produs modificări profunde și accelerate mediului înconjurător.

Din ce în ce mai mult, resursele naturale au fost solicitate, s-au extins suprafețele cultivate și s-au schimbat sistemele de cultură, s-au făcut despăduriri masive pentru obținerea de masă lemnoasă și de terenuri noi pentru agricultură, s-a intensificat utilizarea pășunilor, s-a dezvoltat mult exploatarea subsolului. În același timp, civilizația industrială a făcut posibilă și necesară o creștere demografică rapidă, a însemnat o puternică dezvoltare a procesului de urbanizare, a creat mari aglomerări umane pe spații tot mai restrânse, situându-l pe om în condiții de viață cu totul noi.

Dobândind posibilitatea de a transforma natura, omul nu și-a pus mult timp problema de a proceda rațional, în condiții normale de echilibru și dezvoltare a vieții. El a sesizat destul de târziu că este creația și creatorul mediului său înconjurător care îi asigură existența biologică și, totodată, cea intelectuală¹. Exploatarea irațională, în primul rând, a resurselor regenerabile (păduri, floră, faună etc.), apoi a celor neregenerabile (bogății minerale ale subsolului) a accentuat efectul nociv al acțiunilor omului asupra naturii.

Folosindu-se pe scară largă știința și tehnologia în scopul dezvoltării industriale, s-a ignorat necesitatea păstrării în permanență a unui echilibru între satisfacerea nevoilor materiale proprii în continuă creștere și protecția tuturor

¹ IOAN MIHUȚ, *Autoconducere și creativitate*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1989, p. 259.

factorilor mediului înconjurător. După cum apreciază Barry Commener, „degradarea mediului înconjurător se datorează unui neajuns al activității umane”¹.

Ruperea de către om prin intervențiile sale grăbite și nesăbuite a echilibrelor naturale, este o caracteristică a celei de a doua jumătăți a secolului XX, deși fenomene izolate au apărut cu mult înainte. Este semnificativă în acest sens, remarca făcută de Commener: „În secolul XX, creșterea economică a țării (referire la SUA n.n.) s-a datorat parțial unei exploatare nemiloase a pădurilor, în urma căreia munți întregi au rămas golași, iar solul a fost puternic erodat”. Agresiunea asupra pădurilor a continuat și continuă fiind astfel explicabilă catastrofa produsă în anul 1934 în Sud-Vestul SUA când a avut loc, în câteva minute, o mare eroziune eoliană, vânturile transformând în praf 300 milioane tone de sol fertil.

Aflat în unitate și, totodată în contradicție cu natura, omul trebuie probabil încă multă vreme să se confrunte cu fenomene naturale ca: inundații, erupții vulcanice, taifunuri și altele².

Revoluția tehnico-științifică contemporană care se desfășoară într-un ritm din ce în ce mai accelerat, în toate țările lumii, atât în cele puternic industrializate, cât și în cele în curs de dezvoltare, a pus în fața omenirii mai multe probleme determinate de situațiile previzibile ale ultimului deceniu al secolului XX și începutul mileniului trei, dintre care cităm: o populație de peste 6 miliarde de oameni, care și-a unit forțele cu tehnologiile industriale pentru a crea o inerție de mișcare fără precedent în direcția unor modificări ecologice determinate de factorul uman; dorința firească a tuturor oamenilor de a atinge un nivel de viață cât mai ridicat; corespunzător acestei situații, necesitatea creșterii producției agricole vegetale și animale pentru a asigura hrana tuturor oamenilor; necesitatea creșterii producției de materii prime, de combustibili și energie³.

Aproape fără să-și dea seama, oamenii au pus în mișcare vaste experimente ecologice care implică întregul Pământ, fără a avea încă mijloacele de a urmări rezultatele în mod sistematic⁴. Dacă vor fi luate în continuare prin surprindere, societățile industrializate, arată Brown, ar putea fi puse în situația de a efectua sarcina costisitoare și îndoielnică a întreținerii planetei.

Pretutindeni în lume, din ce în ce mai insistent, se impun acțiuni în sprijinul protecției mediului înconjurător, aceasta fiind una dintre preocupările contemporane prioritare.

„Pământul este poluat, spune Commoner, nu pentru că omul ar fi un animal deosebit de murdar și nici pentru că specia umană ar fi prea numeroasă. Vina o are societatea omenească – modul în care societatea înțelege să obțină, să

¹ BARRY COMMENER, *Cercul care se închide*, Editura Politică, București, 1980, p. 123.

² IOAN MIHUȚ, *op. cit.*, p. 261.

³ A se vedea VIRGIL IVANOVICI, *Probleme ale protecției mediului înconjurător pe plan național și internațional*, Rev. „Ocrotirea naturii și a mediului înconjurător”, t. 20, nr. 2/1976, p. 85.

⁴ LESTER BROWN, Inst. Worldwatch, (SUA) *Probleme globale ale omenirii*, Editura Tehnică, București, 1988, p. 53.

repartizeze și să folosească bogățiile pe care munca umană le extrage din resursele planetei”¹.

Poluarea îndelungată a mediului natural a determinat acumularea problemelor ecologice contemporane, exprimabile printr-o dezarmonie accentuată între mediul creat de om și cel natural, cu perspective reale de deteriorare a condițiilor de viață ale omului planetar și ale dezvoltării civilizației viitorului².

Deși modificările mediului înconjurător sunt o consecință a civilizației industriale, nu civilizația industrială în sine este cauza deteriorării mediului. Aceasta pentru că nu orice modificare a mediului înseamnă o deteriorare. Deteriorarea mediului înconjurător constă în necorespondența dintre condițiile de mediu și cerințele obiective (biologice, psihologice, economice, sociale, etc.) ale omului fiind provocată nu de modificarea mediului ca atare, ci de apariția unor dezechilibre în cadrul relațiilor dintre om și natură. Civilizația industrială poate asigura condițiile unui mediu de calitate³.

Pare de-a dreptul paradoxal că numai în epoca în care progresul tehnic a generat convingerea că omul este stăpânul planetei, a putut să se cristalizeze și convingerea dependenței sale nemijlocite de ansamblul parametrilor mediului natural și o dată cu aceasta, convingerea că nu se poate sustrage de sub dominația legilor ecologice.

Eliberată de presiunea forțelor naturii, omenirea devine tot mai mult amenințată de procesele pe care ea însăși le-a generat și care par să scape într-o măsură tot mai mare de sub controlul său. Cu cât societatea devine mai „socială”, cu atât ea devine mai dependentă de natură. Dacă la omul primitiv stress-urile veneau din biosferă, la omul civilizat ele provin din sociosferă, după cum și bolile psihomatrice se subsumează tot mai mult bolilor sociosomatice.

Deteriorarea mediului de către om nu înseamnă însă numai distrugerea echilibrului ecologic, ci și apariția unei reacții inverse din partea mediului astfel modificat asupra omului: noile condiții de mediu sunt mai puțin favorabile pentru viața omului, pentru desfășurarea activității sale economice.

O luptă pe viață și pe moarte are loc clipă de clipă în toate colțurile planetei. O asemenea luptă este invizibilă, de exemplu, atunci când o specie vegetală și seria sa de gene de neînlocuit dispar pentru totdeauna dintr-o pădure din Amazonia. În alte ocazii, această luptă este dureros de vizibilă – un om moare sufocat într-un metrou, victimă a unei crize de astm declanșată de poluare sau chipul unui om este desfigurat de un cancer de piele. Pământurile fertile ale planetei se transformă în deșerturi prăfuite, iar dispariția multor specii de plante și animale poate antrena cu ea, dispariția oricărei posibilități de a găsi remediul pentru SIDA, cancer sau boli cardiace. În țările în curs de dezvoltare poluarea omoară zilnic peste 25.000 de persoane⁴.

¹ BARRY COMMONER, *op. cit.*, p. 176.

² IOAN MIHUȚ, *op. cit.*, p. 259.

³ Ing. FLORIN IORGULESCU, *Echilibru ecologic*, Era Socialistă nr. 1(9)/1972.

⁴ ION AVRAM, DRAGOȘ ȘERBĂNESCU, *Mediul înconjurător al Terrei, încotro?*, „Revista Română de Studii Internaționale”, ian.-febr. 1989, nr. 1, p. 32; „La Terre survira t-ell a l’homme ? Une lutte amont a lechelle planetaire”, *Chronique des Nations Unites*, juin 1988.

Poluarea este una din formele cele mai insiduoase de atentat în masă asupra sănătății colectivităților umane. Este un paradox faptul că pe măsură ce societatea omenească se dezvoltă ea devine tot mai distructivă în procesul productiv și în consumul personal, casnic, deși ar fi fost de așteptat ca, dispunând de atâtea mijloace tehnice și de know-how, situația să fie tocmai inversă. Excesele tehnologiei antiecologice au fost alimentate într-o mare măsură de împrejurarea că la maximum amplasărilor, parametrii riscurilor ecologice rămăneau încă imprevizibili.

Posibilitățile actuale ale prognozei ecologice dirijează azi într-un mod tot mai eficient obiectivele tehnologiei contemporane spre reducerea sensibilă a riscurilor ecologice.

Poluarea, ca un rău al secolului, este azi un fenomen de răspândire universală care nu depinde principial de caracterul orânduirii sociale (deși aceasta poate determina, printr-o gospodărire chibzuită a resurselor și printr-o legislație adecvată o oarecare scădere a gradului de poluare) și care se amplifică urmând cursul ascendent al progresului tehnic, fiind un atribut direct al acestuia.

Criza ambientală este deci rezultatul agresiunii noastre inconștiente asupra sistemelor naturale care ne susțin. Ea reprezintă costuri ascunse care tind spre un nivel catastrofal¹.

Astăzi, tuturor formelor de poluare a mediului înconjurător s-au adăugat poluarea electromagnetică, poluarea estetică și poluarea genetică ce pun în pericol grav însăși existența speciei umane.

Degradarea ecologică are numeroase consecințe manifestate sub toate formele și pe toate planurile vieții și activității omului. Astfel, dintre consecințele sociale, cele mai serioase sunt, fără îndoială, reducerea producției de alimente pe locuitor și prin urmare, creșterea subnutriției și a mortalității. Un exemplu este edificator în acest sens: vorbind de legătura dintre problemele de mediu și sărăcie, Commoner arată că sindicatele americane au sprijinit proiectul avionului supersonic, deoarece abandonarea lui ar fi însemnat ca mai multe mii de muncitori să-și piardă locurile de muncă. „Reflectând mai adânc, șomerul s-ar putea îndoi de caracterul rațional al unui sistem economic care obligă pe cineva să lupte pentru o slujbă știind, că produsul respectiv va deștepta copiii noaptea și va mări frecvența cancerului de piele provocat de radiația ultravioletă”².

Există o legătură la fel de strânsă între problemele de mediu și cele privind războiul și pacea. Războiul nuclear, chimic sau biologic constituie o mare amenințare asupra supraviețuirii ecologice. SUA au purtat un război ecologic în Vietnam, folosind arme biologice. Sarcina cea mai importantă ce stă azi în fața omenirii este dezarmarea, deoarece, printre altele, războaiele și cursa înarmărilor constituie prin ele însele o sursă de deteriorare dintre cele mai serioase pentru ansamblul mediului înconjurător al omenirii. Utilizarea unor arme, oricare ar fi

¹ BARRY COMMONER, *op. cit.*, p. 195.

² BARRY COMMONER, *op. cit.*, p. 207.

ele, are implicații asupra mediului înconjurător, cu atât mai mult armele chimice și cele de distrugere în masă.

Menținerea păcii este indispensabilă pentru a obține o mai bună calitate a vieții, un mediu înconjurător sănătos, productiv.

O cerință majoră născută din reconstrucția ecologică este re proiectarea tehnologiilor productive actuale pentru a se conforma cât mai mult cu puțință cerințelor ecologice, urmând ca majoritatea activităților industriale, agricole și de transport să fie reorganizate în funcție de aceste structuri noi. Aceasta înseamnă că noile invenții în producția agricolă și industrială, ca și în transporturi să fie dictate mai ales de considerente ecologice, astfel încât structura generală a investițiilor să poată fi guvernată de imperative ecologice și nu de profit și alte criterii economice tradiționale.

O politică de mediu preventivă și nu reactivă, trebuie să se caracterizeze prin „internalizarea” comportamentului de mediu rațional și prin implicarea tuturor componentelor care sunt legate de problema de mediu abordată. Aceasta înseamnă că administrația este în măsură să anticipeze cel mai bine problemele de mediu numai printr-o atentă planificare a politicii de mediu înainte ca aceste probleme să ia proporții și să fie recunoscute ca probleme publice de amploare.

Politica înseamnă urmărirea strategică a unor obiective specifice, ce vor fi relevante de schimbarea comportamentală a societății de-a lungul unei evoluții determinate. O politică bună exprimă ceea ce societatea își dorește cu adevărat.

Problematika ecologică pătrunde astfel tot mai mult în aria preocupărilor eco-nomice și social-politice, cu toate implicațiile sale pentru promovarea calității vieții umane – căci, nu se poate clădi o societate sănătoasă pe un mediu natural bolnav.

Considerațiile de mai sus atestă multitudinea de aspecte, de cerințe și de necesități ce se manifestă în domeniul protecției mediului, fapt ce pune problema priorităților. Prioritizarea devine în această etapă, mai ales pentru țări în tranziție în care problemele de mediu se suprapun cu cele sociale, economice, reformă, restructurare etc., cheia de boltă a succesului politicilor și strategiilor de mediu.

2. Politici de mediu. Strategii, planuri și programe naționale

În România, protecția mediului a apărut ca un domeniu de sine stătător al politicilor naționale în jurul anului 1990, odată cu înființarea Ministerului Mediului și a elaborării primei Strategii naționale de protecție a mediului, 1992, reactualizată în 1996 și 2002.

Evoluția politicii de mediu și schimbările înregistrate de aceasta de-a lungul timpului sunt reflectate nu numai de obiectivele și prioritățile acesteia, ci și de numărul, în continuă creștere, al instrumentelor sale de implementare. Astfel, se poate vorbi de dezvoltarea a trei tipuri de instrumente: legislative, tehnice și instrumente economico-financiare, la care, se adaugă un set de „instrumente ajutătoare” ce răspund noilor tendințe și strategii de protecție a mediului.

Legătura dintre dezvoltarea economică și problemele ecologice este definitorie în determinarea posibilităților de acțiune pentru protecția mediului.

Strategia națională a dezvoltării este un atribut al suveranității și independenței statului, care trebuie să țină seama de condițiile sale specifice, de resursele și capacitățile sale.

Folosit curent, în contextul general al dezvoltării, termenul de „strategie” desemnează preocupările științei economice de a defini liniile generale pe termen lung de dezvoltare, metodele și formele cele mai eficiente pentru atingerea obiectivelor acesteia¹.

Problemele dezvoltării și ale creșterii economice nu pot fi separate de cele ecologice. Economia și ecologia se întrepătrund tot mai mult – local, regional, național și global într-o rețea de cauze și efecte.

Relația dezvoltare – mediu, este o relație între prezent și viitor. Dezvoltarea urmărește satisfacerea nevoilor generațiilor prezente, protecția mediului fiind o investiție pentru generațiile viitoare.

La nivel global, preocuparea pentru calitatea și protecția mediului înconjurător a fost pusă în discuție în anul 1972 la prima Conferință Mondială a Națiunilor Unite pe această temă. Dezbaterile s-au concretizat într-o declarație comună și o serie de recomandări adresate țărilor membre ONU. Ulterior, s-a trecut la Programul Națiunilor Unite pentru Mediu și s-au elaborat proiecte având ca obiective majore supravegherea gradului de poluare a oceanului planetar, degradarea solului, defrișarea pădurilor ș.a., precum și studii interdisciplinare care au evidențiat riscurile degradării ireversibile a mediului și necesitatea corelării creșterii economice cu protecția mediului înconjurător.

Pentru statele membre ale Uniunii Europene, baza legală a politicii de mediu este constituită de articolele 174-176 ale Tratatului CE, la care se adaugă articolele 6 și 95. Astfel, articolul 174 trasează obiectivele politicii de mediu și prevede scopul acesteia – asigurarea unui înalt nivel de protecție a mediului ținând seama de diversitatea situațiilor existente în diferite regiuni ale Uniunii. În completare, art. 175 identifică procedurile legislative corespunzătoare atingerii acestui scop și stabilește modul de luare al deciziilor în domeniul politicii de mediu, iar articolul 176 permite statelor membre adoptarea unor standarde mai stricte. Articolul 95 vine în completarea acestuia și are în vedere armonizarea legislației privitoare la sănătate, protecția mediului și protecția consumatorului în statele membre, o clauză de derogare permițându-le să adauge prevederi legislative naționale în scopul unei mai bune protecții a mediului. Funcționând într-o altă direcție, articolul 6 promovează dezvoltarea durabilă ca politică transversală a Uniunii Europene și subliniază astfel nevoia de a integra cerințele de protecție a mediului în definirea și implementarea politicilor europene sectoriale. Acestea li se adaugă peste 300 de directive, regulamente și decizii adoptate, care constituie legislația orizontală și legislația sectorială în domeniul protecției mediului.

¹ PETRE TĂNASE, *Ecologie internațională*, Editura Hyperion XXI, București, 1992, p. 18.

Politica de mediu a Uniunii Europene este susținută de un număr de actori instituționali implicați în pregătirea, definirea și implementarea sa, actori care se află în permanentă consultare cu guvernele statelor membre, cu diferite organizații industriale, organizații nonguvernamentale și grupuri de reflexie. Prin diversele atribuții pe care le au, acestea contribuie la caracterul sinergetic al politicii de mediu și asigură realizarea obiectivelor sale atât la nivel legislativ, cât și la nivel de implementare.

Politica de mediu reprezintă astăzi în Uniunea Europeană o politică orizontală cu rol de principiu în elaborarea și aplicarea tuturor politicilor Uniunii și a statelor membre.

Azi, în condițiile adâncirii crizei ecologice, protecția și îmbunătățirea condițiilor de mediu au devenit pentru umanitate un obiectiv primordial, a cărui realizare presupune nu numai eforturi materiale și organizatorice naționale, regionale și internaționale, ci și dezvoltarea unei concepții științifice fundamentale în privința acestei noi atitudini față de mediu¹.

Așa cum s-a arătat, o astfel de concepție trebuie să aibă în vedere reconcilierea omului cu natura și cu sine însuși. „Protecția mediului natural reprezintă protecția omului și a dezvoltării sale, iar protecția omului – protecția tuturor factorilor de mediu”.

Protecția mediului urmărește ferirea de influențele negative a mediului natural și antropic, prin descoperirea cauzelor și eliminarea acestora, atenuarea efectelor poluării și dacă este posibil, chiar eliminarea totală a acestora spre binele întregii umanități. Scopul protecției mediului este în ultimă instanță, ocrotirea omului.

Protecția mediului corespunde dorințelor și intereselor vitale ale întregii lumi și constituie o îndatorire pentru toate guvernele, fiind plasată astăzi în fruntea listei drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Funcția de protecție a mediului s-a consolidat cu apariția dreptului la dezvoltare și la creștere economică.

De peste 30 de ani, începând cu Conferința asupra mediului de la Stockholm, omenirea a început să recunoască faptul că problemele mediului înconjurător sunt inseparabile cu cele ale bunăstării și de procesele economice în general. În acest sens, Comisia Mondială asupra Mediului și Dezvoltării de pe lângă ONU a finalizat o serie de recomandări, una dintre acestea referindu-se la implementarea

¹ În doctrina mondială s-au conturat mai multe concepții referitoare la protecția mediului. Astfel, conceptul geocentric face din protecția mediului un scop în sine, pământul urmând a fi ocrotit în general, condamându-se orice intervenție a omului; conceptul biocentric, pune în centrul preocupărilor ecologice ale omului, toate celelalte forme de viață, omul trebuind să se abțină de a interveni în viața speciilor, decât numai prin protecție; concepția antropocentrică, subsumează totul nevoilor crescânde ale omului. Omul este privit ca având dreptul să facă ce dorește și să încalce chiar în numele intereselor sale, legile naturii.

Fiecare dintre aceste teze reprezintă o simplificare inadmisibilă a realității complexe a relațiilor dintre om și mediul său. A se vedea pe larg, N. N. CONSTANTINESCU, *Protecția mediului natural – cerință intrinsecă a unei dezvoltări economice moderne*, în „Economistul” nr. 180 din 3 – 6 aprilie 1992, p. 5; ERNEST LUPAN, *Dreptul mediului*, Editura Lumina Lex, 1996, p. 34 și urm.

conceptului de „dezvoltare durabilă”. De altfel, conceptul de dezvoltare durabilă a fost recomandat de Adunarea Generală ONU prin Rezoluția 42/1987, ca principiu director al strategiilor și politicilor naționale în domeniul evoluției economice și protecției mediului¹.

Conceptul de *dezvoltare durabilă* a fost definit ca fiind acel tip de dezvoltare economică care asigură satisfacerea necesităților prezente fără a compromite posibilitățile generațiilor viitoare de a-și satisface propriile cerințe.

Obiectul general al dezvoltării durabile este de a găsi un spațiu al interacțiunii dintre patru sisteme: economic, uman, ambiental și tehnologic într-un proces dinamic și flexibil de funcționare.

O condiție importantă pentru realizarea obiectivelor dezvoltării durabile este simultaneitatea progresului în toate cele patru dimensiuni. În acest scop, politicile economice, politica mediului, a investițiilor, a cercetării – dezvoltării, politica forței de muncă, a învățământului, sănătății sunt desemnate să-și coreleze obiectivele și acțiunile conform acestor priorități. În prezent, în aproape toate țările industrializate se manifestă tendința de a integra aceste politici într-o ordine prioritară a obiectivelor.

Comisia Internațională pentru Mediu și Dezvoltare a ajuns la concluzia că imperativele strategiei naționale pentru o dezvoltare durabilă sunt:

- eliminarea sărăciei în condițiile satisfacerii nevoilor esențiale pentru locuri de muncă, hrană, energie, apă, locuințe și sănătate;
- asigurarea creșterii populației la un nivel acceptabil și reducerea creșterii demografice necontrolate;
- conservarea și sporirea resurselor naturale, întreținerea diversității ecosistemelor, supravegherea impactului economiei asupra mediului;
- descentralizarea formelor de guvernare, creșterea gradului de participare la luarea deciziilor și unificarea deciziilor privind mediul și economia;
- reorientarea tehnologiei și a riscului managerial.

Esența unei strategii pentru o dezvoltare durabilă constă în stabilizarea creșterii demografice, reducerea dependenței de petrol, promovarea resurselor regenerabile de energie, conservarea solului, reciclarea materialelor ș.a.

Conceptul de dezvoltare durabilă trebuie adaptat la condițiile specifice fiecărei țări, ceea ce nu exclude nevoia și chiar necesitatea colaborării internaționale.

Politica și strategiile de mediu ale României au la bază acest principiu.

Activitățile de prevenire a poluării, tratarea efluenților poluanți, gestiunea deșeurilor, conservarea și refacerea mediului, punerea sub control a fenomenului de seră la nivel global, gestionarea resurselor naturale și menținerea biodiversității speciilor, precum și altele asemenea, care pot fi grupate sub noțiunea de protecție

¹ Termenul de „dezvoltare durabilă” apelează la noțiuni ca: „viabilitate” sau „susținere pe termen lung” sau „fiabilitate”. Aceste noțiuni pot căpăta semnificații diferite în funcție de cei ce le folosesc sau de locul unde le folosesc.

„Dezvoltarea durabilă” a fost introdusă în Raportul Brundtland 1987 și acceptată de reprezentanții guvernelor celor 7 țări puternic industrializate.

a mediului, necesită eforturi mari, de natură financiară, organizatorică, în reconsiderarea ratei de exploatare a resurselor, în mobilizarea potențialului de cercetare – dezvoltare spre conceptul de dezvoltare durabilă.

În acest sens, în Raportul Brundtland se arată că dezvoltarea durabilă reprezintă un scop pe termen lung, de viitor, datorită unor factori cum sunt: mărimea și continua creștere a populației; scăderea continuă a resurselor materiale globale; lipsa unor acorduri internaționale viabile; decalajul unor ecosisteme pe termen lung; aspectele dificile ale relației mediu – economie ș.a.

Necesitățile și constrângerile impuse de protecția mediului în condițiile asigurării dezvoltării economice, satisfăcând cerințele dezvoltării durabile, pot fi asigurate numai în cazul existenței unei legături reale și funcționale între politica economică și cea ecologică, la toate nivelele structurii statale și în toate ramurile economiei.

În interpretarea conceptului de dezvoltare durabilă se remarcă unanimitatea acceptării acestuia, ca singura soluție de conciliere a conflictului dintre cele două elemente considerate până acum incompatibile: creșterea economică și conservarea resurselor naturale.

În acest context general, în iulie 1999, Guvernul României a adoptat prima *Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă*, reactualizată periodic care, prin conținutul său, în ansamblu și pe sectoarele și domeniile de activitate la care se refereau obiectivele sale prioritare, a constituit fundamentul pentru elaborarea și dezvoltarea strategiilor sectoriale, între care, cea privitoare la problematica mediului, deține un rol de prim rang.

Ca strategii sectoriale au fost elaborate de către autoritatea publică centrală în domeniul protecției mediului, „Strategia Dezvoltării Durabile a Silviculturii Românești, în perioada 2000–2020”, „Strategia Națională de Protecție a Mediului în România în perioada 2000–2020”, „Strategia Dezvoltării Durabile a Apelor în perioada 2000–2020”, „Strategia Națională de Gestionare a Deșeurilor” 2014-2020, „Strategia Națională privind Schimbările Climatice” 2013-2020 ș.a.

În anul 2008, în urma dezbaterilor care au avut loc la nivel național și regional, Guvernul României a adoptat *Strategia Națională de Dezvoltare Durabilă Orizonturi 2013 – 2020 – 2030*, document care oferă o viziune coerentă asupra viitorului țării în următoarele două decenii prin prisma conceptului dezvoltării durabile, răspunzând astfel obiectivelor europene în contextul proceselor globalizării, România îndeplinind în același timp, o obligație asumată în calitate de țară membră a Uniunii Europene¹.

¹ Strategia este structurată în cinci părți: partea I prezintă cadrul conceptual, definește noțiunile cu care se operează, descrie principalele repere ale Strategiei pentru Dezvoltare Durabilă reînnoite a UE, stadiul actual al procesului de elaborare a indicatorilor de bază ai dezvoltării durabile și măsurile relevante întreprinse de România în perioada de pre și post-aderare; partea a II-a conține o evaluare a situației actuale a capitalului natural, antropic, uman și social din România; partea a III-a prezintă o viziune de perspectivă, stabilind obiective precise pe cele trei orizonturi de timp; partea a IV-a analizează problemele specifice cu care se confruntă România și stabilește ținte pentru accelerarea procesului de trecere la modelul de dezvoltare durabilă, concomitent cu reducerea și eliminarea decalajelor existente în raport cu nivelul mediu de performanță al celorlalte state

Îmbunătățirea gestionării resurselor naturale și evitarea exploatării lor excesive, recunoașterea valorii serviciilor furnizate de ecosisteme reprezintă obiective generale prevăzute în Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă, în vederea asigurării conservării și gestionării resurselor naturale. În acest domeniu, acțiunea se va concentra pe punerea în aplicare a proiectelor integrate de gestionare a deșeurilor prin orientarea ierarhică a investițiilor conform priorităților stabilite: prevenire, colectare separată, reciclare, valorificare, tratare și eliminare.

Obiectivele pe termen scurt, mediu și lung formulate în Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă a României Orizonturi 2013 – 2020 – 2030 vizează menținerea, consolidarea, extinderea și adaptarea continuă a configurației structurale și capacității funcționale a capitalului natural, ca fundament pentru menținerea și sporirea capacității sale de suport față de presiunea dezvoltării sociale și creșterii economice și față de impactul previzibil al schimbărilor climatice astfel:

Orizont 2013: încorporarea organică a principiilor și practicilor dezvoltării durabile în ansamblul programelor și politicilor publice ale României ca stat membru al UE;

Orizont 2020: atingerea nivelului mediu actual al țărilor Uniunii Europene la principalii indicatori ai dezvoltării durabile;

Orizont 2030 : apropierea semnificativă a României de nivelul mediu din acel an al țărilor membre ale UE din punctul de vedere al indicatorilor dezvoltării durabile.

În concordanță cu Programul de Acțiune pentru Protecția Mediului în Europa Centrală și de Est, document ale cărui principii au fost aprobate de Conferința Ministerială de la Lucerna (28-30 aprilie 1993), principii însușite și de România, autoritatea publică centrală pentru protecția mediului elaborează, actualizează și coordonează *Planul național de acțiune pentru protecția mediului*.

Planul național este reactualizat¹ în concordanță cu programul de adoptare a acquis-ului comunitar și urmărește implementarea unor acțiuni și proiecte concrete având ca scop final îmbunătățirea progresivă a calității factorilor de mediu în România².

membre ale UE; partea a V-a conține recomandări concrete privind crearea și modalitățile de funcționare ale cadrului instituțional menit să asigure implementarea, monitorizarea și raportarea asupra rezultatelor Strategiei Naționale pentru Dezvoltare Durabilă revizuite.

¹ Principalele etape ale procesului de actualizare sunt: identificarea propunerilor de proiecte, atât la nivel central cât și local; elaborarea de criterii de selecție și de prioritizare; analiza și selectarea proiectelor pentru includerea lor în plan; prioritizarea proiectelor selectate; aprobarea Planului național de către Comitetul interministerial pentru coordonarea integrării în domeniul protecției mediului în politicile și strategiile sectoriale la nivel național; identificarea potențialelor surse de finanțare, precum și realizarea unor interferențe cu programe specializate (ISPA, Phare, LIFE, SAPARD etc.); elaborarea și punerea în practică a unui sistem informatizat de monitorizare a implementării Planului național.

² Potrivit art.5,I.,lit.b) - t) din Hotărârea de Guvern nr.48 din 19 februarie 2013 privind organizarea și funcționarea Ministerului Mediului și Schimbărilor Climatice și pentru modificarea unor acte normative în domeniul mediului și schimbărilor climatice, publicată în M.Of. nr. 103 din 20.II.2013, autoritatea publică centrală pentru protecția mediului elaborează, actualizează și

3. Conferințele mondiale în domeniul protecției mediului și principalele documente adoptate

Prima Conferință mondială în domeniul protecției mediului a avut loc între 5–16 iunie 1972 la Stockholm, la care au participat delegați din 114 state, între care și România.

Ordinea de zi a Conferinței a cuprins, printre altele: planificarea și gestionarea așezărilor umane în vederea asigurării calității mediului înconjurător; gestionarea resurselor naturale ale mediului; determinarea poluanților de importanță internațională; dezvoltarea și mediul; aspecte educative, sociale și culturale ale problemelor de mediu, inclusiv informarea opiniei publice asupra acestora; incidentele internaționale ale acțiunilor în domeniul mediului ș.a.

Cel mai important document adoptat în cadrul Conferinței este *Declarația asupra mediului înconjurător*¹, care cuprinde 26 de principii privind drepturile și obligațiile statelor în acest domeniu, precum și căile și mijloacele de dezvoltare a cooperării internaționale.

În același timp, Declarația subliniază legătura organică dintre protecția mediului și progresul economic și social al popoarelor, în condițiile eliminării efectelor negative ale subdezvoltării. Prin acest document s-au pus bazele dezvoltării dreptului internațional al mediului.

Un alt document adoptat în cadrul Conferinței a fost *Planul de acțiune privind mediul înconjurător*, care cuprinde 109 recomandări adresate statelor pentru protecția mediului.

coordonează în afara Planului național de acțiune pentru protecția mediului, următoarele strategii, planuri și programe : Strategia națională și Planul național de acțiune în domeniul schimbărilor climatice; Strategia națională și Planul național privind contribuția României în atingerea obiectivului Uniunii Europene de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră până în 2050; Strategia națională și Planul național de gestionare a deșeurilor; Planul național de prevenire a generării deșeurilor; Strategia privind gestionarea substanțelor periculoase ca atare, în amestecuri și articole; Strategia națională și Planul național de acțiune pentru conservarea biodiversității; Strategia națională privind biosecuritatea; Strategia națională de management al riscului la inundații pe termen mediu și lung; Strategia națională și Planul național de acțiune pentru gospodărirea apelor; Strategia de management integrat al zonei costiere și Planul strategic pentru reabilitarea și protecția Mării Negre; Strategia forestieră națională și Planul de acțiune; Strategia națională și Planul de acțiune pentru extinderea suprafețelor de păduri în România; Programul național de reducere progresivă a emisiilor de SO₂, NO, COV și NH₃; Programul național de reducere a emisiilor de SO₂, NO și pulberi provenite din instalațiile mari de ardere și Planul național de tranziție pentru instalațiile de ardere aflate sub incidența prevederilor Directivei 2010/75/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 24 noiembrie 2010 privind emisiile industriale; Programul național de ameliorare genetică a cabalinelor, conservare a patrimoniului genetic național, constituit din totalitatea populațiilor de cabaline cu valoare genetică ridicată, de creștere, ameliorare, calificare și perfecționare a efectivelor de cabaline în rasă pură; Programul operațional sectorial „Mediu”; Strategia națională în domeniul piscicol; alte strategii și planuri ce decurg din angajamentele europene și internaționale în domeniile sale de activitate, precum și din cele stabilite la nivel național, prin alte acte normative.

¹ Declarația de la Stockholm a fost publicată în volumul *Noua ordine economică internațională*, Editura Politică, București, 1983, p. 181.

Ziua de 5 iunie a fost proclamată „Ziua Mondială a Mediului Înconjurător”.

În contextul sporirii eforturilor naționale și internaționale în scopul promovării și dezvoltării unui mediu înconjurător sănătos, în toate țările, Adunarea Generală ONU din 22 decembrie 1989 a lansat apelul la o întrunire globală care să definească strategia pentru stoparea efectelor degradării mediului.

Ziua Mondială a Mediului din anul 1992 a fost marcată de un eveniment unic în istoria omenirii și anume, cea de a doua Conferință a Națiunilor Unite pentru Mediu și Dezvoltare de la Rio de Janeiro.

Scopul general al Conferinței a fost acela al elaborării de strategii și măsuri care să contribuie la combaterea degradării mediului înconjurător în toate țările, în contextul dezvoltării durabile și optime din punct de vedere al mediului.

În intenția organizatorilor, la Conferința de la Rio trebuia să se realizeze un nou consens internațional asupra unor teme de transcendență mondială ca: protecția atmosferei, a resurselor terestre, conservarea diversității biologice, protecția resurselor de apă dulce, a mărilor și zonelor de coastă, gestiunea rațională din punct de vedere ecologic a biotehnologiilor, deșeurilor de produse și deșeurilor toxice, creșterea calității vieții și a sănătății umane; ameliorarea condițiilor de viață și muncă a săracilor, eradicarea sărăciei și oprirea degradării mediului.

Conferința de la Rio s-a desfășurat în două etape: o primă etapă a fost între 3–12 iunie 1992 la care au participat miniștrii mediului, miniștrii ai unor organisme similare și reprezentanți ai altor instituții, organisme și programe specializate ONU, reprezentanții unor organisme interguvernamentale și neguvernamentale din 181 state.

A doua etapă a Conferinței intitulată „Earth Summit” a avut loc în zilele de 12 și 13 iunie, în cele patru ședințe luând cuvântul 58 de președinți de țări și 50 șefi de guverne.

Documentele adoptate de Conferința de la Rio au fost:

- Declarația de principii numită și *Carta Pământului* în care sunt enumerate principiile după care omenirea trebuie să se conducă în relațiile interumane, precum și în relațiile dintre om și natură. Documentul cuprinde drepturile și obligațiile fundamentale ale statelor și cetățenilor în domeniul mediului, enunțate în 27 de principii¹.

Se poate spune că Declarația de la Rio completează în mod armonios pe cea de la Stockholm, în condițiile oferite de sfârșitul secolului XX și începutul mileniului trei. Datorită acestui fapt, „dezvoltarea durabilă” ocupă în cadrul acestui document un rol important. Raportul dintre mediu și dezvoltare, în general, analizat

¹ Dintre aceste principii menționăm: popoarele au dreptul la o viață sănătoasă și productivă în armonie cu natura; dreptul suveran al națiunilor în a-și exploata propriile resurse, fără a provoca prin aceasta daune transfrontiere mediului; poluatorul plătește; obligația națiunilor de a adopta legi eficiente cu privire la mediu ș.a. Toate principiile prevăzute în Declarația de la Stockholm sunt reluate în acest document, adăugându-se și principii noi.